

Bezpečnosť, ochrana zdravia pri práci a zamestnateľnosť: programy, postupy a skúsenosti

Súhrn Správy agentúry

V posledných rokoch sa zamestnateľnosť vynorila ako jedna z hlavných iniciatív stratégie, ktorú môžu vlády použiť na vzrast zamestnanosti v rámci národných ekonomík. Na zamestnateľnosť sa hľadí predovšetkým ako na vplyv trhu práce. A hoci neexistuje jednotná dohodnutá definícia, zamestnateľnosť sa v zásade spája so skvalitnením

znalostnej a zručnostnej základne robotníkov a nezamestnaných prostredníctvom ďalšieho vzdelávania a odbornej výchovy. Cieľom je pomôcť robotníkom nájsť si, alebo udržať si zamestnanie.

V septembri 1999 sa po prvý raz hlbšie venovalo spojeniu medzi bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a zamestnateľnosťou na konferencii spoločne organizovanej Európskou agentúrou a Fínskym predsedníctvom Európskej únie (1). Odvtedy Agentúra už zorganizovala celý rad následných aktivít, vrátane správy, ktorá je tu zhrnutá. Podľa správy, bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci môže prispieť ku zlepšeniu zamestnateľnosti robotníka rôznymi spôsobmi, vrátane nového riešenia pracoviska, udržiavania zdravého a bezpečného pracovného prostredia, školenia a preškolenia, odhadu pracovných požiadaviek, lekárskou diagnózou, zdravotnou kontrolou a odhadom funkčnej kapacity.

Správa prináša spolu 26 prípadových štúdií iniciatív z celého radu najrôznejších organizácií a rozdeľuje ich do štyroch hlavných kategórií:

- väčšie programy, ktoré pojednávajú o zdravotnom a bezpečnostnom riziku a sú zamerané na prevenciu pracovných úrazov a ochorení. Tieto programy sa často zameriavajú na špecifické rizikové skupiny;
- rehabilitácia chorých robotníkov poskytovaním služieb, alebo úpravou pracovísk, aby sa pomohlo chorému, alebo postihnutému robotníkovi zotaviť sa z ťažkosti a reintegrovať sa do pracoviska;
- reintegračné iniciatívy pre osoby, ktorí sú dlhšie postihnutí;
- iniciatívy na zlepšenie zdravia na pracovisku, ktoré používajú pracovisko ako rámec, kde sa môžu podniknúť iniciatívy zamerané na všeobecné zlepšenie zdravotného stavu pracovnej sily.

Okrem opisu 26 iniciatív, zúčastnených, dosiahnutých výsledkov a problémov s ktorými sa stretli, správa tiež odhaduje ich dopady a všimá si zovšeobeciteľnosť alebo prenesiteľnosť ponaučenia. Sedem príkladov, ktoré uvádzame by malo dať správe tú správnu príchuť.

Hlavné preventívne programy a špecifické rizikové skupiny

Prípady v správe

- 3 národné programy o udržaní pracovnej schopnosti (Fínsko);
- Dohody medzi záujmovými skupinami v rizikových sektoroch (Holandsko);
- Holistický prístup k deficitu na trhu práce v odvetvi zdravotníckej starostlivosti (Holandsko);
- K väčšiemu uvedomeniu si väčšej bezpečnosti cez školenie bezpečnosti pri práci (Taliansko);
- Prevencia vo vysoko rizikových zamestnaniach prácou v multidisciplinárnych kolektívoch v mestskej rade (Holandsko).

Udržanie pracovnej schopnosti (MWA) – Fínsko

Fínsko zaviedlo svoj MWA program v r. 1992 s cieľom zvrátiť rastúci trend predčasného odchodu do dôchodku a zníženia vysokej úrovne pracovnej neschopnosti z povolania. Zmeny v národnej legislatíve pripojili aktivity MWA k základným funkciám pracovných zdravotníckych služieb poskytovaných v krajine. Spustilo sa viac než 100 rozličných programov. V pracovných zdravotných službách bolo MWA zavadené ako 3-krokový model na podporu zdravia, prevenciu nehôd/zranení a rehabilitačné akcie. Na úrovni podniku sa vyvinul „trojuholníkový model“ implementácie, ktorý zachytával kroky zamerané na zdravie jednotlivca, bezpečnosť prostredia, a organizačnú funkciu. Hlavnou inováciou koncepcie MWA na úrovni podniku bolo povzbudiť činiteľov na pracoviskách, aby sa spojili do účasti na rozvoji zdravších pracovných podmienok a produktivity.

Dohody záujmových skupín (Arbo convenanten) - Holandsko

Arbo convenanten sú dohody záujmových skupín o zdraví a bezpečnosti pri práci v ktorých vláda a sociálni partneri prijali spoločnú zodpovednosť na podporu zlepšenia pracovných podmienok v prípadoch vysokého rizika. Už sa sformovali národné ciele spojené s konkrétnymi časovými rozvrhmi pre riziká z povolania, ako sú zdvíhanie, pracovný stres, RSI, sluch poškodzujúci hluk, vystavenie riziku z rozpúšťadiel, alergizujúcich látok a zlúčenín kremíka /quartz/. Cieľom je redukovať tieto faktory dosiahnutím dohody so zamestnávateľmi a zamestnancami v tých odvetviach, kde je vznik rizika najčastejší.

Cieľmi dohody môže byť napr. aj stanovenie noriem pre vystaveniu sa pôsobeniu nebezpečných látok, alebo rozsah pokiaľ spoločnosti plánujú realizovať preventívne opatrenia, alebo opatrenia ešte v začiatkoch, podľa buď súčasného alebo budúceho stavu techniky. Nástroje, ktoré sa na tento účel použili boli finančná motivácia, informačné kampane určené pre verejnosť a daňové prázdniny. Odvetvové organizácie často prispievajú k financovaniu zmlúv. Prostredníctvom dohôd vláda dúfa oslovit asi 40% zamestnancov, ktorí pracujú vo vysoko rizikovom prostredí. Zamestnávateľa a zamestnanci môžu začleniť takúto dohodu do jedného kolektívnej zmluve.

Rehabilitácia chorých robotníkov

Prípady, ktoré sú v správe

- Asistenčný program pre chorých lekárov (Španielsko);
- Návrat do práce po poranení mozgu (Švédsko);
- Fond sociálneho poistenia pre prípad úrazu: predchádzanie chorobám a úrazom z povolania (Rakúsko);
- Riešenie úrazov rúk u robotníkov (Belgicko);
- Občiansky súdny spor a návrat do práce (Írsko);
- Ocenenie od zamestnávateľa za riadenie práceneschopností (Holandsko);
- Riadenie psychologickéj traumy a návratu do práce (Belgicko);
- Reintegrovanie nevhodných robotníkov v mestskej rade (Portugalsko);
- Podržanie v zamestnaní a rehabilitácia na úrovni podniku (Dánsko);
- Dohoda spoločnosti podporiť zamestnanosť postihnutých robotníkov (Francija);
- Rehabilitačné stratégie ako nástroj pre závodného lekára (Nemecko).

(1) Varnost in zdravje ter zaposljivost – gradiva konferencie, Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu, 112 str., ISBN 92-828-3016-0.

Asistenčný program pre chorých praktických lekárov (PAIMM) - Španielsko

La programa d'atenció integral al metge malalt (PAIMM) je príkladom účinnej iniciatívy súkromného sektora na regionálnej úrovni. Ako jedna profesijná skupina, praktickí lekári sú na piatom mieste výskytu psychologických chorôb v Španielsku. Profesionálny orgán, Rada Katalánskeho lekárskeho združenia zistila, že stres spôsobovaný povoláním vyberal vysokú daň z tejto profesie. Okrem toho, pacienti boli vystavení „druhotnému riziku“, pretože lekári pokračovali v praxi napriek práceneschopnosti spôsobenej stresom, čo mohlo poškodiť ich úsudok a spôsobilosť.

PAIMM je program, ktorý usiluje o pomoc pre lekárov, ktorí majú psychologické problémy, alebo návykové správanie, ktoré môžu zasahovať do ich profesionálnej praxe. Skúsenosť nás presvedča, že včasný zákrok pomôže lekárom pokračovať v svojej práci aj keď sa práve lieči. Od 1999 do júna 2000, PAIMM prevzalo 170 prípadov. Podľa predbežných výsledkov, spomedzi 72 liečených lekárov 90% je stabilizovaných alebo abstinujúcich počas prvých 7 mesiacov po liečení (odhad podobnej iniciatívy v USA udáva percento vyliečenia okolo 80% po dvoch rokoch).

Liečenie robotníkov po úraze – Dánsko

Iniciatívy na liečenie poranených robotníkov často preberá poisťovateľ úrazov a chorôb z povolania, ale prichádzajú aj zo samotných spoločností. Novo Nordisk A/S vyrába a obchoduje s množstvom farmaceutických výrobkov a je svetovým lídrom vo výrobe inzulínu a ošetrovaní cukrovky. Rehabilitačná stratégia spoločnosti bola zavedená v 1992. V rámci tejto stratégie sa definovali smernice, úlohy a zodpovednosti a stratégia sa považuje za neoddeliteľnú súčasť fungovania spoločnosti. Rehabilitačný proces sa zameriava na obhájiteľné riešenia, ktoré robotníkom poskytujú tú najlepšiu možnosť vrátiť sa do pracovného procesu.

Vedúci pracovníci aj robotníci sú zodpovední za identifikáciu potenciálnej situácie vyžadujúcej liečbu čo v najskoršom čase a následne musia kontaktovať sociálneho poradcu, OSH- alebo oddelenie ľudských zdrojov. Mnohé prípady sa riešia na oddelení robotníka tým, že dostáva bežnú prácu s menšími úpravami prispôbenými jeho potrebám. Do procesu liečenia je takmer vždy zapojená aj odbornosť OSH. Proces liečenia-rehabilitácie často zvýši zamestnateľnosť, pretože buď pridá ďalšiu spôsobilosť, alebo preformuje pracovné prostredie. K 1. januáru 2000, bolo uzavretých 691 prípadov. 55% skončilo tak, že pracovník zostal aj ďalej v zamestnaní, 39% dostalo invalidný dôchodok a 6% odišlo z Novo Nordisk ešte predtým ako sa našlo riešenie.

Reintegračné iniciatívy pre osoby s dlhodobým postihnutím

Prípady, ktoré sú v správe

- Umožňovanie ľuďom s postihnutím uchádzať sa na trhu práce (UK);
- Program na povzbudenie integrácie postihnutých robotníkov (Francie);
- Pomoc pri udržaní zamestnania a integrácii v zamestnaní pre postihnuté osoby (Rakúsko);
- Myšlienka; školenie pred nástupom do práce a informácia čo je to epilepsia pre zamestnávateľov (Írsko);
- Zamestnanie a liečenie pre osoby trpiacich vrodenými, alebo získanými defektami (Španielsko).

Umožniť osobám s postihnutím súťažiť na trhu práce – UK

Program spustený v r. 1994, Prístup k práci je britský, celoštátny vládou riadený program a poskytuje podporu postihnutým osobám, ktoré si hľadajú prácu, vrátane financovania úprav pracovného miesta a nákupu špeciálneho vybavenia podľa potrieb jednotlivých žiadateľov. Zameralie sa na nezamestnaných postihnutých a zamestnaných postihnutých s rizikom, že stratia zamestnanie, je snaha poskytnúť im možnosť súťažiť

na trhu práce na rovnakom základe s ich zdravými kolegami. Tri štvrtiny opýtaných účastníkov mali pocit, že program mal pozitívny dopad na ich úsilie zabezpečiť si, alebo udržať si zamestnanie. Mnohí z tých čo odpovedali na iniciatívu zastávali v spoločnostiach odkiaľ prišli funkcie, súvisiace so zdravím a bezpečnosťou pri práci.

Integrovanie postihnutých robotníkov – Francie

V integrácii dlhodobo postihnutých osôb do zamestnania môžu zohrať významnú úlohu sociálni partneri. V r. 1992 regionálny Zväz zamestnávateľov Departamentu Ariège inicioval akciu nazvanú Passerelles 09, aby podporil integráciu a liečenie postihnutých robotníkov. Akcia sa realizovala v spolupráci s miestnymi činiteľmi, súkromnými aj verejnými a obsahovala podporu procesu uvedomovania si v podnikoch svojho záväzku najímať postihnutých zamestnancov a prostriedkov z ktorých môžu mať prospech, a podpory a udržania zamestnancov, ktorí boli vyhlásení za nevhodných pre danú prácu v rôznych povolaniach.

Passerelles 09 bolo implementované s pomocou a financovaním prostredníctvom združenia, ktoré spravovalo fond pre integráciu invalidných osôb (AGEFIPH). Iniciovalo sa partnerstvom a rozbili sa bariéry medzi rôznymi zainteresovanými organizáciami, čím sa im umožnilo pracovať efektívnejšie. Program bol úspešný aj pri vytváraní priaznivého vzťahu k integrácii postihnutých robotníkov, čo stalo medzi partnermi bežnou vecou.

Iniciatívy pracoviska na podporu zdravia na pracovisku

Prípady v správe

- Zdravie v práci v Národnom zdravotnom poistení – Spojené kráľovstvo;
- Podpora zdravia na pracovisku v pekárňach – Nemecko;
- Regionálny fond zdravotného poistenia v Rýnsku – Nemecko.

Zdravie pri práci v Národnom zdravotnom poistení (HAWNHS) - Spojené kráľovstvo

HAWNHS je iniciatíva s desaťročnou tradíciou – začala sa v r. 1992 – zriadená bola za účelom zlepšenia zdravia a blahobytu zamestnancov NHS – národné zdravotné poistenie - prostredníctvom zdravotných programov na pracovisku so zapracovanou problematikou bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci ako aj podpory zdravia.

Projekt obsahoval cieľe vo vzťahu ku riadeniu ľudských zdrojov v NHS. Vedenie NHS vytýčilo dvanásť kľúčových oblastí dôležitých pre zdravie pri práci (HAW). Ústredným cieľom bolo vytvoriť z NHS vzorového zamestnávateľa pokiaľ ide o zdravie a blahobyt svojich zamestnancov a explicitne stanoviť široký rozsah potrieb v súvislosti so zdravím zamestnancov. Úloha zdravia v povolani sa zväčša týkala poskytovania služieb programom HAW.

Ako získať správu

Plný text správy v angličtine sa dá získať na webovej stránke agentúry: <http://agency.osha.eu.int/publications/reports>.

Vytlačená správa „Profesijná bezpečnosť a zdravie a zamestnateľnosť: programy, predpisy, a skúsenosti“, Európska agentúra pre bezpečnosť a zdravie pri práci, 2000, ISBN 92-95007-18-2 sa dá objednať u EC's Publications Office EUR-OP Luxembourg (<http://eur-op.eu.int>), alebo u ich predajcov. Cena je 13,5 Eur (bez DPH).